

Uredništvo:

Kočevje štev. 58.

Upravništvo:

Kočevje štev. 18.

Radikal

Gospodarski, politični in kulturni organ.

Izhaja vsako drugo soboto zjutraj.

Naročnina:

za celo leto Din. 15.
sicer sorazmerno.

Inserati:

cela stran Din. 400,
sicer dogovorno.

Svetovno politično in gospodarsko ravnotežje na vidiku.

Z završitvijo svetovne vojne z mirovnimi pogodbami je bil mir na videz sklenjen, ni pa bil zagotovljen. Ostala sta dva vulkana, ki sta hotela vsak čas izbruhniti in podreti mirovne določbe: v Evropi nesolidnost in nestalnost novih razmer, dvomljiva zlasti v na novo nastalih državah Srednje Evrope, z nepreračunljivo Rusijo v ozadju, in pa v Tihem Oceanu nasprotje med Japonom in Zjedinjenimi Državami Severne Amerike glede izkoriščanja bogatih, toda slabo opravljenih ozemelj ob in v tem morju. Izbruh enega ali drugega vulkana je obetal dosedanjim premagancem, med katere je šteti tudi Rusijo, da jim nudi priliko, da si opomorejo ter da uveljavijo svojo moč in svoje nazore na račun dosedanjih zmagovalcev ter njih spremljevalcev.

Ako pogledamo triletno delo Anglije in Francije nazaj, moramo reči, da sta navzlic številnim pogreškom šli smoteno na delo in da sta bili kos nalogam, ki jih je stavil na nje čas in pa logične posledice od njih samih diktiranih mirovnih pogodb. V novonastale države v Evropi sta poslali vojaštvo in misije, ki naj bi bila hrbtenica vsake nove države; obenem so skrbeli za to, da se novonastale države radi mej in spornih ozemelj niso med seboj resno stople. Medtem so za ohranjanje ustvarjenega stanja na podlagi pravičnosti, humanosti in človeške morale skovali Zvezo Narodov s sedežem v Ženevi, ki naj bi njih diktate s skupno voljo večine evropskih narodov sankcionirala ter eventuelne ostre korake proti neposlušnežem opremila z nekako svetovno in civilizatorično znamko. In ker je bila Rusija s svojim boljševizmom politiki zmagovalcev nasprotna, so ji s pomočjo od nje same proglašene samoodločbe poskrbeli za odpad obrobni pomorskih ljudstev, jo blokirali z morja, v notranjosti pa z različnimi pustolovci skrbeli, da ni prišla do miru in ureditve razmer. Tudi so jo v poljsko-ruski vojni lanskega leta močno kompromitirali: mala Poljska je potolkla armade ogromne Rusije. Zopora, to je prepoved uvoza v Rusijo, se pa v splošnem še danes izvršuje. S tem se je po preizkušeni angleški metodi hotelo prisiliti tudi Rusijo, da pristane na pogoje in diktat zaveznikov.

Medtem se je Nemčija pomirila in jela temeljito koketirati z Rusijo. Anglija je uvidela nevarnost ter prihitela v njuno družbo: obema ponuja v eni roki bič, v drugi sladkor.

Pa tudi glede Tihega Oceana nista mirovali Anglija in Francija: posredovali sta obe za mirno izravnavo; ker le ta zagotavlja obenem izkoriščanje vojnih pridobitev v Evropi, pri čemur se Anglija ni ženovala svoji dosedanji zavezniški Japonski

namigniti, da tudi njuna zveza ni za večno, ako se ne ukloni.

In tako je prišel Washington; zastopniki Amerike, Angleške, Japana in Francije so se sestali ter se mirno pobotali glede vseh vprašanj v Tihem Oceanu; jedro: drug drugemu garantirajo posestno stanje ter so določili tudi ključ omejitve oboroževanja, da ne izkrvave v prevelikih izdatkih za vojno. Vendar je ta ključ iz previdnosti tek, da so najmočnejši na svetu in s tem faktični gospodarji sveta.

Glede izkoriščanja bogatih toda slabo opravljenih ozemelj, n. pr. Kitajske, Mandžurije, Mongolije, Vzhodne Sibirije itd., so se lepo po bratsko domenili. In v tej bratski slogi so sklenili posnažiti in urediti tudi evropsko pogorišče. Tu je predvsem nasprotje med Nemčijo in entento radi povračila vojne škode; Anglija predlaga, naj bogata Amerika odpusti svoje terjatve zaveznikom, ti jih bodo pa svojim zaveznikom tudi, a Nemčiji plačila znižali in olajšali. Zato se pa od na naravnih zakladih bogate Rusije zahteva, da naj ona, ako hoče v civilizovano družbo, prizna carske dolgove; potem se jo prizna, dvigne blokado, se ji da kredit in potrebno industrijsko blago, ona pa zaveznikom surovine za njih industrijo ter s tem delo za brezposelne delavce, katerih je samo na Angleškem pet milijonov in ne dosti manj v Ameriki. In z otvoritvijo mej celega sveta za surovine in industrijo, računajo, da se bodo valute naskoro izravnale, to izravnanje pa stavilo v pogon tisoče tvornic, ki baš vsled predobre valute njih zemlje ne obratujejo, ker ta ovira v obliki draginje prodajo v inozemstvo. In z delom bo rešen velik del svetovnega socialnega vprašanja ter svetovne socialne politike.

Dneve pred Božičem je posetil francoski ministrski predsednik Briand s svojim finančnim ministrom Loucherjem Lloyd Georgea v Londonu; pri tem se je sestavil načrt za gospodarsko in politično obnovo Evrope in sveta; naskoro se sestane Najvišji Svet zaveznikov v Cannesu na južnem Francoskem, da nasproti tem sklepom zavzame stališče.

Stojimo torej pred začetkom nove, boljše dobe: utrditvijo gospodarskih in političnih razmer v Evropi in s tem celega sveta. Obeta se nova doba procvita in napredka.

Vzporedno s temi svetovnimi stremljenji se konsolidira tudi Srednja Evropa: Mala antanta se je od Čeho- in Jugoslavije ter Romunije razširila faktično že tudi na Poljsko in Nemško Avstrijo ter obsega že blok 60 milijonov ljudi. Vzporedno s političnimi stremljenji gredo tudi gospodarski; cilj je združiti vse male narode od Baltika do Egejskega morja, ki leže med 150 milijonskimi Rusi ter 80 milijonskimi Nemci, v enoten politični in gospodarski blok, ki bi bil samostojen faktor svetovne politike in go-

spodarstva, ne pa jabolko prepira med tema dvema narodoma. In ako se pozneje ta blok pridruži enemu ali drugemu narodu, bo to sigurno eden največjih dogodkov v svetovni zgodovini.

To je politična godba najbližje bodočnosti; na čelu vsega sveta koraka kot vidimo evropska in ameriška anglosaška rasa, njej ob boku na eni strani Francija s svojimi spremljevalci, med katere spada tudi Mala antanta, na drugi pa Japan kot vele-sila Tihega Oceana. V ozadju pa vstaja okrnjena Nemčija in Rusija, katerima se je prostor v tem krogu še rezerviral; rabi se obe nujno za ravnotežje svetovnega gospodarstva, pa tudi za pravilno ravnotežje svetovne politike. Obe sta na skupnost interesov ter na cilje in pogoje anglosaške rase v načelu že pristali; s tem je za dogleden čas odstranjena možnost vojne v večjem stilu; nasprotja so odkazana na pota diplomatične spretnosti, lastne iznajdljivosti in lastne vstvarjoče moči; novi politični red v Evropi, kot so ga vstvarile mirovne pogodbe, je osiguran, žnjim pa tudi mir, napredek in civilizacija.

In v tem svetovnem koncertu ima tudi naš jugoslovanski narod treh imen izvršiti važne naloge civilizacije in kulturnega napredka. S.

Resolucija državne konference Radikalne Stranke.

Državna konferenca Narodne Radikalne Stranke Srbov, Hrvatov in Slovencev, vršča se dne 11., 12. in 13. decembra 1921 v Beogradu, je vzela na znanje izveščaje o zunanjih in notranjih politiki, o finančni, gospodarski, prosvetni in agrarni politiki, o invalidnem in dobrovoljskem vprašanju, o povrnitvi škode in zaščiti dela in delavnosti ter donasa po poročilih odposlancev iz posameznih okrožij in županij o stanju stranke v njih krajih in po izrazitvi želja z ozirom na vprašanja, o katerim se je razpravljalo, sledečo resolucijo:

1.) Radikalna Stranka stoji čvrsto na bazi sklopljenih mirovnih pogodb ter bo skrbela v zvezi s svojimi zavezniki, da se vse odredbe in določbe Verzajske, Trianonske, Senžermenske in Nejske mirovne pogodbe tudi izvrše. Ravnotako bo skrbela o sporazumu s svojimi zavezniki, da se gospodarske, prometne in druge neugodne vojne posledice ublažijo in s časom tudi odstranijo, pusteč se voditi vedno načelom miru. S sosedi je treba vzdržavati dobre in korektne odnose v prepričanju, da bodo oni opustili ono politiko, ki je dovedla do svetovne vojne in ki je bila zasnovana na sili in podjarmljenju slabotnih narodov. Posebno pa stranka pričakuje, da oni ne bodo podpirali prekratnih elementov in da ne bodo sejali in-

trig in smutenj proti naši državi. Z onimi našimi sosedi zavezniki, s katerimi smo sklenili posebne zavezniške pogodbe v svrhu osiguranja izvedbe Trianonskega in Nejskega miru, želimo ohraniti prijateljstvo ter te zveze proširiti in poglobiti za daljši čas. V tem trenutku zahtevamo našo skrb posebno nemiri v Albaniji, ko v imenu Albanije govorijo ljudje, ki so za časa svetovne vojne vodili sovražne armade proti nam in proti našim zaveznikom. V Albaniji se na škodo njene ureditve vodi vojno proti onim plemenom, ki so vedno težila za tem, da bo Albanija v resnici samostojna zemlja in na strani antante na podlagi načela „Balkan balkanskim narodom“. Glede Italije se pričakuje, da se s čimprejšno izpolnitvijo Rapalske pogodbe vzpostavijo žnjo normalni odnosi v obojestransko korist.

2.) Pozdravljajoč vzprejem Ustave kot čin, ki završuje vsak provizorij in ki je bil v svrhu osiguranja našega mednarodnega položaja, v svrhu ureditve naše osvobodene in ujedinjene očetnjave na pravni in zakoniti podlagi neobhodno potreben, povdarja Narodna Radikalna Stranka potrebo izpeljave ustave z donošenjem osnovnih zakonov, ki izvirajo iz ustave, toda tako, da se s tem zakonodajnim delom popravijo vse veje državne uprave ter da se njeni nedostatki odpravijo v smislu mnogobrojnih primedb in opomb, učinjenih na konferenci. Posebno se zahteva rešitev uradniškega vprašanja na način, ki naj državi zagotovi dobre upravne in druge organe in ki naj uredi položaj uradništva, mu osigura materialno stanje ter istočasno oslobodi budžet vseh nepotrebnih osebnih izdatkov. Glede državljanskih in političnih pravic se pričakuje natančno izpolnjevanje in spoštovanje Ustave ter sprečevanje vsakega akta, ki bi v kateremkoli pogledu ali kateremkoli kraju države omejeval politične pravice. V zvezi s tem je treba nastojati, da se obdrži sodelstvo kot najboljša garancija za osiguranje osebe in lastnine, na dostojni višini in da se s primerno organizacijo osigura ljudstvu hitra in pravična sodnija.

Radikalna Stranka posebno naglašuje potrebo, da se pravične zahteve tako Hrvatov kot vseh drugih krajev glede ureditve lokalne uprave uredi s pomočjo uporabe resnične in široke samouprave v občini, srezu in oblasti. Glede odnosov nasproti bratom Hrvatom se naglašuje želja, ki jo je Radikalna Stranka vedno gojila, da bi bili vsi deli našega ljudstva zadovoljni v ujedinjeni Kraljevini. Obžalovati je le, da še dosedaj niso oni Hrvati, ki so nezadovoljni, prišli med seboj na jasno do onega stališča, ki bi se na temelju narodnega in državnega jedinstva moglo vzeti v razmotrivanje in resen pretres.

3.) V duhu radikalnih finančnih tradicij se zahteva v finančni politiki odkritost glede finančnega položaja, pravična davčna obremenitev vseh davčnih zavezancev toda v razmerju z njih gospodarsko sposobnostjo, prevdarno in popolno pobiranje obstoječih državnih dohodkov ter najvestnejša štednja v trošenju. Le na ta način bo mogoče ustvariti proračunsko ravnotežje kot neizbežen pogoj za ureditev državnih financ.

4.) Glede gospodarske politike je treba z vsemi mogočimi sredstvi stremeti za čim večjo in čim hitrejšo povzdigo produkcije po vseh vejah narodnega dela ter delovati z vsemi silami na to, da se vrne gospodarsko življenje v normalni tok. Privatni inicijativi je treba dati možnost, da razvije svojo blagotvorno delavnost do skrajnih mej, a z državno organizirano pomočjo vstvarjati le taka podjetja, za katera zasebna inicijativa danes ne zadostuje. Posebno skrb je treba posvetiti kmetu in kmetijstvu. V ta namen je treba brez odlašanja priklicati v življenje že preje nameravane organizacije kmetijskega kredita, je treba reformacij naše dosedanje osnovne šole, katerih težišče naj leži v otvaranju čim večjega števila dobrih kmetijskih in strokovnih šol za vaško mladino. Istotako se ima posvetiti vsa pažnja razvitku naše obrti in industrije, posebno oni kmetijskega značaja in ki dela z domačimi surovinami.

Glede prometa skrbeti, da se čimprej izvede in praktično občuti jedinstvo in dokončna organizacija prometa, zlasti pa kar najenergičnejše smoteno skrbeti za obnovo naših po vojni težko obrabljenih železnic. Dopolniti in zvezati železniško mrežo po celi državi na način, da bo zaeno z vodnimi poti predstavljala organsko prometno jednoto. Skrbeti, da se naša država čimprej zveže z glavnimi svetovnimi komunikacijami, ter se tako odpre svetovnemu prometu, posebno in čimprej pa po pripravnih mestih naše jadranske obale.

5.) Glede agrarne reforme naglašuje konferenca potrebo, da se čimprej donese zakon glede rešitve agrarnega vprašanja v duhu načel, izraženih v programu naše stranke. Pričakuje stvaranje ugodnih pogojev za notranjo kolonizacijo v cilju ublažitve ostrin dosedanjih predpisov.

6.) Stranka je mnenja, da je treba posvetiti posebno pažnjo prosvetnim vprašanjem, posebno glede prosvete širokih ljudskih plasti, nadalje telesni negi in vzgoji naraščaja ter ustanovam za ohranjanje narodnega zdravja.

7.) Glede vprašanja povrnitve vojne škode in rekvizicij se pričakuje stvoritev ljudskega fonda za naknado vseh svot in vrednot, ki so dobljene ali se dobe na račun reparacije.

8.) Svoj dolg proti invalidom in dobrovoljcem mora država čimprej poravnati ter njih upravičene in umestne zahteve čimprej izpolniti.

9.) Glede zaštite gospodarsko in socialno šibkih zahteva stranka posebno delavsko in socialno zakonodajo, gledajoč, da se pri tem interesi celokupnega gospodarstva in vsa področja delavnosti osigurajo, očuvajo in razvijejo.

10.) Glede strankinih poslov konferenca naglasuje neobhodno potrebo, da se krajevne, okrajne in okrožne organizacije še bolje uredi in včvrste ter da se v Beogradu stvori občina strankina pisarna, ki bo v tesni vezi z organizacijami in strankinimi člani. Naglasuje se potreba za močnejšim tonom v tisku ter se pričakuje, da bodo pojedini člani in organizacije doprinesli tudi materialne žrtve, da se te naloge smoteno rešijo.

Prinašajoč to resolucijo kot rezultat svojega tridnevnega dela konferenca s polno vero v uspeh Radikalne Stranke in radikalne politike prepušča merodajnim organima: Glavnemu Odboru in poslanskemu klubu, da v duhu teh in drugih na konferenci iznešenih napomen in želj izpeljujejo praktično strankino politiko.

Gospodarstvo.

Protiv zajma u inostranstvu.

U članku „Zašto nam je slaba valuta“ (br. 5. Radikal) izjasnili smo se protivu zajma u inostranstvu. Da to sada objasnimo:

Ovde treba razlikovati dve stvari: da li se zajam zaključuje u inostranstvu radi produktivnih državnih i narodnih potreba, na primer gradjenje železnice, isušavanje bara i tako dalje ili radi popravke valute.

Ako bi se u inostranstvu zajam uzimao radi produktivnih potreba, on bi morao odgovarati predračunu i stanju na domaćim i stranim pijacama, bio bi i povoljniji i lakše bi se dobio. Takov bi zajam uzgred i valutu našu, ako ne sasvim, donekle popravio. Ali ako se zajam zaključuje u inostranstvu samo radi popravke valute, onda je on, ne samo nekoristan, već i štetan. Štetan bi bio u prvom redu zbog toga što bi bio zaključen pod jako nepovoljnim uslovima, a zatim iz toga, što bi, i ako privremeno podigne kurs našem novcu, učinio da ovaj kurs opet naglo pada i da se docnije na kursu tudinci okoriste.

Unašanjem zdrave valute od ovog zajma u našu zemlju prestala bi velika tražnja deviza radi razna plaćanja u inostranstvu državne i privatne nabavke, plaćanje anuiteta za stare i nove zajmove i. t. d.), potreba bi se podmirivala zdravom valutom,

što bi je od zajma dobili, te ponuda našeg novca ne bi bila velika. Zbog toga bi se kurs našeg novca znatno popravio. Ali to bi bilo privremeno, jer ta rezerva u zdravoj valuti, pri ovolikim našim nabavkama i plaćanjima u inostranstvu i slaboj proizvodnji u vezi sa slabim izvozom iscrpela bi se za kratko vreme, pa bi opet nastala potreba za devizama, za čiju nabavku već ne bi imali zdravu valutu, te bi opet morali nuditi naš novac dok ih nabavimo, a usled toga bi mu vrednost opet pala.

Moglo bi se reći: Pa da mi uzmemo zajam i nastanemo da se naš rad u svima pravcima našeg državnog i privatnog života popravi ka većoj proizvodnji i većem izvozu za vreme dok se ne iscrpe rezerva u stranoj valuti od zajma i onda smo rešili naše valutno pitanje! Da, to je lako reći, ali teško izvršiti. Treba dosta vremena da prodje, pa da naše ekonomske i privredne prilike saniramo i uputimo tako, da nam trgovinski bilans bude aktivan. Dokle ne sredimo naše unutrašnje prilike, dotle se ova druga pitanja ne mogu sanirati kako treba i može. A pitanje je koliko će još vremena proći dok te političke prilike sredimo.

Zato je najbolje, da prvo pripremimo sve što je potrebno da naš trgovinski bilans popravimo, pa ćemo time i valutno pitanje polako ali stalno popraviti.

To bi blagotvorno uticalo na naš privredni i ekonomski život i novčanu pijacu.

M. A.

IZ RADIKALNE STRANKE.

Okrajna konferenca in seja Okrajnega odbora Narodne Radikalne Stranke Slovencev, Hrvatov in Srbov se vrši dne 6. januarja 1922 ob 10. uri dopoldne v Kočevju št. 58, hiša gospe Marije Erker, nasproti tiskarne Pavliček. Na to konferenco se vabijo vsi predsedniki posameznih občinskih organizacij, podpredsedniki, po dva odposlanca vsake organizacije, upravni in uredniški odbor „Radikala“ ter zaupniki neorganiziranih občin. Dnevni red: Poročilo o kongresu, njegovi sklepi, aktualna vprašanja okraja in posameznih organizacij. Poročila o dosedanjem delovanju, stanju, in načrt za prihodnost.

Ministrsko predsedstvo je po sklepu naše stranke prevzel zopet gospod Nikola Pašić, starosta jugoslovenskih politikov in šef naše stranke.

Pri občinskih volitvah v Kočevski Reki, ki so se vršile dne 15. t. m., je po vročem boju s pangermanskimi Bauernbundovci, ki se jih dirigira iz Novega Sada, dobila naša stranka 3 mandate od 10, v Borovcu pa je bila edino naša gospodarska lista pravilno vložena ter so vsled tega na 16. t. m. razpisane volitve odpadle.

Za župana je bil izvoljen vrl naš pristaš Karl Černe iz Pleša. Pangermanci so se radi svojih lastnih nekorektnosti, ki diše že precej po goljufiji, pritožili na okrajno glavarstvo v Kočevje in ko so jih tu odbili radi njih početja z njihovo lastno listo, so se pritožili na namestništvo v Ljubljani. Stebri pangermanstva v tej občini stoje deloma v državni, deloma v javni službi, deloma imajo koncesije. Pri naših oblastnjah so ponižne ovce, doma pa kričeči volkovi. Prebivalstvu samemu presedajo ti ljudje.

Prvi župan Radikalne Stranke v Sloveniji je bil izvoljen te dni v občini Briga. Je to vrl naš pristaš in narodnjak, odločnega naprednega mišljenja, gospod Anton Poje. posestnik in trgovec v Prežah. Vsi odborniki so naši člani. Je pet Nemcev in pet Slovencev. Občina je bila doslej le v nemških rokah; Slovenec še nikdar ni bil doslej odbornik, kaj šele župan v tej občini.

Oficijelne občinske funkcijonarje naše stranke smo si dosedaj s pomočjo volilnega boja priborili v petih občinah. Glede narodnosti gledamo pri postavljanju kandidatov na enakopravnost obeh narodnostij; slučaj je pa nanesel, da je med njimi nekaj več Slovencev kot Nemcev. Slovenci so prišli le s pomočjo Radikalne Stranke v

občinske odbore na Kočevskem; to je v korist obema narodnostima, ki imata na ta način priliko, da se po svojih vodilnih možeh med seboj vpoznajo in se značno tudi ceniti in spoštovati ter prepuščati vsakemu svoje. S tem se bo zagrizenost in kričastvo samo odpravilo in ustvarilo blagodejno in spopolnjujočo se medsebojno konkurenco duhov v korist in prospeh vseh.

Tudi v številnih drugih občinskih odborih sede naše močje.

Politični pregled.

a) Svetovna politika.

Težišče svetovne politike je svetovna vojna preložila iz Evrope Tihim Ocean. Štiri države so danes faktično gospodarice sveta: Anglija, Združene Države Severne Amerike, Francija in Japon. Italije v tej vrsti ne vzame nihče resno. Te štiri države imajo v Tihem Oceanu silne interese; središče je Japan kot domorodec, in smatra druge večalimanj za pritepenice. V to sfero spadajo Kitajska s 400 milijoni silno marljivega pa nebojevitnega ljudstva, vse otočij med Azijo in Avstralijo ter Japonsko; Avstralija na eni in Ameriko na drugi strani. Prebivalci teh otokov so večinoma napol divjaki; toda svet je silno rodovit in bogat na vsemu, kar more dati rodovitna tropična pokrajina. Japan, ki šteje 70 milijonov marljivega in vojaško ter industrijsko nadarjenega ljudstva, si je našel na tistem nalogu, dobiti v teh krajih premoč; nalletel je na skupen odpor „belcev“, to je Angležev, Amerikanca in Francozov, ki imajo tu velike in bogate kolonije, važna pristališča, trgovske zveze, podjetja milijardnih vrednosti itd. Angleška poseduje n. pr. celo Avstralijo, Amerika 1. 1897 Špancem odvzete Filipine, Havajsko otočje itd., Francozi velik del Zahodne Indije itd. Da se pomenijo o teh in drugih vprašanjih, so se sešle vse te države na konferenci v glavnem mestu Združenih Držav v Washingtonu.

Že se je zdelo, da bo odločal meč, toda ko je Japonska uvidela, da je osamljena, je popustila; nato so sklenile vse te države dogovor, po katerem se obvezujejo medsebojno na status quo ante, to je nobene spremembe (znana evropska formula, ki vodila do vojne! op. ur.), določila ključ, po katerem sme biti vsaka država oborožena v tem morju, s čimur je omejila medsebojno oboroževanje in izdatke, ter so si vse te države zagarantirale medsebojno posest. Brez dovoljenja ostalih ne sme nobena skleniti kake pogodbe glede tega dela sveta in tudi ne sme s kako drugo državo brez dovoljenja ostalih započeti vojno. Glede Kitajske so si pridržali politiko prostih vrat, to je proste konkurence brez predpravic za kogarkoli. To pogodbo imajo odobriti še parlamenti in vlade prizadetih držav. Kratkega je potegnula — Japonska, ki ima s tem vezane roke in za vsak svoj korak kontrole treh velesil, ki jim ni dorasla. Bitvo brez vojne je torej dobila zaenkrat bela rasa.

V svetovni politiki so se izločila in v bistvu uredila vsa pereča svetovna vprašanja, ki bi bila lahko vodila do svetovne vojne. Opozarjamo na naš tozadevni današnji uvodnik. Urediti se imajo sedaj le še gotova gospodarska vprašanja v Evropi, katerih središče in jedro je obnova Rusije. Nemčija je po Stinnesu in Rathenau predložila v Londonu načrt, po katerem naj bi se obnova Rusije izvršila na ta način, da bi glede stroškov svetovne vojne in nemških reparacij prišli na račun vsi obnovitelji, češ, da so bogastva Rusije neizčrpna in bi Rusija tega še čutila ne. Proti temu je nastopila Francija, ki se boji, da bi Nemčija zopet prehitro ne obogatela. Na posebni konferenci v Cannesu se bo skušalo doseči soglasje. Ta se sestane 6. januarja 1922.

V zunanji politiki

je zaznamovati sporazum med Čehoslavijo in Nemško Avstrijo v duhu pogodb, na kateri sloni Mala antanta. Vpeljani so koraki, da se isti sporazum doseže tudi med Nemško Avstrijo in našo državo. S tem bo Mala antanta štel 60 milijonov duš ter bo eksistenca, mir in razvoj srednjeevropskih malih držav od Baltika do Egejskega morja zagotovljen.

V notranji politiki

sme po enomesečni krizi dobili novo vlado. Vsled neležnosti demokratičnih zaveznikov naše stranke bo ta vlada le kratkega življenja, ako ne pride kaj posebnega vmes. Oskrbeti ima najnujše stvari, med njimi volilni zakon. Izza nje pride volilna vlada z nalogo, da izpelje volitve; ta se bo umaknila novoizvoljenim ljudskim zastopnikom. Kakoršne si bo te ljudstvo pri novih volitvah izvolilo, tako se mu bo vladalo; potem naj ne zabavlja na državo, ampak na tiste ljudi, katerim bo s svojim glasovanjem izročilo državo in s tem svojo usodo. Volitve se bodo izvršile najbrže pod jesen leta 1922. po okrožnih in državnih kandidatnih listah ter po proporciji. O tem pri priliki, ko se bo razpravljalo o volilnem zakonu v parlamentu, nekoliko več.

Politika in načela Radikalne Stranke odsevajo iz danes priobčene resolucije, ki jo je sprejel zadnji naš kongres. To resolucijo naj vsak naš pristaš dobro spravi in vestno prečita.

Dnevne vesti.

Veselo in srečno Novoletno vošči vsem svojim prijateljem in bralcem

Uprava „Radikal“.

Njegovo Veličanstvo kralj Aleksander I. je prišel te dni v Slovenijo inkognito ter odšel na lov na divje koze v Kamniške planine. Kralj je bil očaran nad lepoto naših planin ter je izjavil, da jih bo še ponovno posetil. Imel je izvanredno lovsko srečo. Vest o obisku Njegovega Veličanstva se je kot blisk raznesla med prebivalstvom, ki je mladega in simpatičnega kralja, kjerkoli se je pokazal, zlasti pa v Ljubljani in v Kamniku, viharno pozdravljala. Ob vrnitvi v Beograd se je kralj ustavil tudi v Zagrebu, seveda inkognito. Tudi tu mu je prebivalstvo spontano prirejalo silne ovacije. Njegovo Veličanstvo se je vrnilo nato v Beograd, kamor ga kličejo neodoljivi važni državni posli. Njegovo Veličanstvo je bilo izvanredno dobro razpoloženo.

Glede telefonske zveze Kočevje-Ribnica so kočevski in drugi interesenti storili že vse mogoče korake, pa je vendar še ni. Trdi se, da ljubljansko pošno ravnateljstvo uganja y tem vprašanju pasivno resistenco, česar pa seveda ne moremo verjeti in bi prizadetim sigurno ne bilo v korist. Da se dobi jasnost, je predsednik Okrajnega Odbora Radikalne Stranke v Kočevju ob priliki kongresa Radikalne Stranke v Beogradu predložil ministru za pošto in brzojav osebno ponovno prošnjo interesentov. Kot čujemo iz zanesljivega vira je gospod minister med tem, uvidevši upravičenost zahteve, prošnjo ugodno rešil. Istočasno je tudi ukrenil, da se podaljša brzojavna zveza Nova Sela-Brod na Kupu. Trgovstvu je izkazano s tem velika usluga, a tudi državi, ki je skrajšala dolgotrajne proge v posameznih primerih od 250 na le 8 km. S tem je odpravljen na tem polju preostanek nemško-madžarskega dualizma, ki je ločeval nasilno narod to in onostran Kupe.

Glede zveze Slovenije z morjem se je vršilo 29. in 30. t. m. zborovanje vseh interesentov in strokovnjakov ob silni udeležbi v Ljubljani. Udeležili so se ga med drugim gospodje znani naš železniški politik dvorni svetnik Fran Šuklje, ing. Hrovat, deželni svetnik Klodič (Hrovat-Klodičeva progá), Anton Kajfež iz Kočevja, I. Pupiž iz Broda, (Musilov projekt!), Dragotin Hribar iz Ljubljane ter zastopniki vseh panog pridobitnega življenja. Nasprotja so trčila močno eno ob drugo ter je bila vsled tega debata mestoma precej ostra, vendar se je pa gibala v stvarnih mejah. Vsaka stranka je predložila prednosti svojega projekta, nasprotna pa je pokazala njene hibe. Konečno je zmagal, kot se nam poroča, Musilov projekt Kočevje-Brod-Moravice; vsi zborovalci so mu priznali neovrgljivo prednost pred Klodič-Hrovatim; to sta tudi priznala oba navzoča strokovnjaka gospoda Klodič in ing. Hrovat kot nositelja proge Kočevje-Severin-Vrbovsko. S tem upamo, da je vprašanje rešeno; gospoda Klodič in ing. Hrovat imata na ugodni in strokovnjaški rešitvi tega vprašanja neovrgljive zasluge. Da je tudi od njih predlagana progá potrebna, ne more biti dvoma ter bo gledati vsled tega, da se i zveza

Črnomelj-Severin-Vrbovsko čimprej uresniči, po možnosti tudi Severin-Kočevje.

To je vprašanje strokovnjakov in denarja; mi stojimo na stališču, da naj se v taka vprašanja dnevna politika že načeloma ne vtika, pač pa naj gleda na to, da za po strokovnjakih ugotovljene potrebne načrte oskrbi potrebna sredstva. In za to bomo skrbeli tudi mi.

Italija forsira sklenitev trgovske pogodbe z nami. Smo mnenja, da se ne mudi. Naj izpolni preje rapalsko pogodbo s tem, da izprazni še ostanek Dalmacije itd., potem šele bo možno nadalje govoriti.

Italijanske vojne ladje izzivajo naše prebivalstvo po naših lukah ter podžigajo tistih par Lahončkov, ki so ostali pod Jugoslavijo. Te dni so streljali v Sibeniku na goloroko meščanstvo. Kaj imajo Italijani opraviti po naših lukah? Zakaj ne intervenira naša vlada pri zaveznikih ali pri Zvezi Narodov? Sicer bo prebivalstvo prisiljeno pomagati si samo; italijanska nadutost je precej podobna napihnjeni žabi; ako počti, naj sama sebi pripiše! Da Jugoslovenci ne poznamo šale je izkušala bridko v svetovni vojni; ali si morda želi naskoro zopet tak poskus? Zna doživeti še drugačen „Caporetto“ kot je bil prvi!

Med Nemčijo in Jugoslavijo se je sklenila važna trgovska pogodba. To je pametno in bo v korist obema narodoma. Mi nujno rabimo ceneno in solidno nemško industrijo, ona pa naše surovine in živila; pogodba bo torej skrbela za obojestransko dopolnjevanje.

Imunitetni odbor je sklenil izročitev Radiča sodišču. V Beogradu je imunitetni odbor sklenil izročitev seljačkih poslancev Stjepana Radiča, Nikole Srdovića in Vratara radi zločina proti zakonu o zaščiti države sodišču, ker so osumljeni, da so za časa mobilizacije pozivljali vojne obvezance naj ne gredo v vojake.

Radi ledu so ustavili ladijski promet na Donavi med Beogradom in Pančevu ter na Savi med Beogradom in Šabcem. Izgleda, da bo v kratkem sploh vsak promet na teh dveh vele-rekah onemogočen.

Proces proti komunistom v Beogradu zaradi atentata na kralja Aleksandra se bo otvoril šele po novem letu. Razprava se bo vršila v mali sodni dvorani beograjskega sodišča prve stopnje. Kot državni tožitelj bo posloval gospod Rašković, kot zasebni tožitelji pa bodo razpravi prisostvovali vojaki, ki so bili ob atentatu ranjeni.

Občinski volilni red. Druga sekcija zakonodajnega odbora je sklenila, da se občinski volilni red za Slovenijo razširi tudi na Dalmacijo, Bosno in Hercegovino.

Volitve se bodo vršile v najkrajšem času. „Jutarnji List“ doznava iz Beograda, da skuša vlada čimprej pripraviti teren za nove volitve, ki bi se mogle vršiti že v mesecu aprilu, najpozneje pa v mesecu maju leta 1922.

Petmesečni rok za delo zakonodajnega odbora je potekel dne 28. decembra, kakor je to po ustavi predvideno. Zakonodajni odbor je vsled tega sklenil, da se uredbe, o katerih se doslej ni še razpravljalo, razdelijo. V prvi del se bodo sprejele najvažnejše uredbe, o katerih se bo vsekakor moralo razpravljati v odboru, dočim se v drugem nahajajo vse uredbe, za katere se vsled kratkega časa smatra, da je dosti, da sekcije predlagajo izpremembe in da zakonodajni odbor glasuje o tem brez debate.

Kopalnice v ljudskih šolah. Zagrebški mestni fizikat je dal po vseh mestnih ljudskih šolah urediti za šolsko mladino brezplačne kopalnice.

Železniške tarife se zvišajo na južni železnici s 1. januarjem 1922 za potnike za 15%, za pse, potno prtljago in za ekspresno blago pa za 10%. Vozna cena za drugi razred je dvojna, za prvi pa trojna.

Naseljevanje v Južni Srbiji. Ministrstvo za agrarno reformo je do sedaj izdalo dovoljenje za 7422 družin, ki se bodo prihodnjo spomlad naselile v Južni Srbiji. Tem družinam je bilo dodeljeno skupno 60.000 ha zemlje. Ker je agrarno poverjenišstvo v Skoplju poročalo, da je veliko pomanjkanje hiš za stanovanje, je ministrstvo za agrarno reformo ustavilo daljno dodelovanje zemlje za kolonizacijo.

Nesreča na Savi. V nedeljo sta zadela ob izlivu Save v Donavo pri Kalimegdanu vlačilec „Prizren“ in potniška ladja „Strossmayer“ drug ob drugega. „Prizren“ se je potopil, a k sreči ni bilo nobene žrtve. Krivda še ni dognana.

Razne vesti.

Pri občinskih volitvah na Kočevski Reki je dobila Radikalna Stranka od desetih tri mandate. Kot se nam poroča, so izvoljeni sledeči naši pristaši: Janez Rogale in Franjo Lavrič, oba posestnika iz Kočevske Reke, ter Ivan Ješelnik, posestnik od istotam. Razun tega tudi trije namestniki. Našim članom in so-bojevnikom za dobro stvar iskrene pozdrave in čestitike!

Pri občinskih volitvah v Zagrebu so zmagali blokaši, to je združeni Frankovci, Kadicevci in Zajedničarji. Od 28.000 volilcev je glasovalo 22.000; od teh so dobili blokaši nad 15.000 ali 36 mandatov od 50, demokratije 2546 glasov in 6 mandatov, komunisti 1074 glasov in 2 mandata, Tribunaši 2 mandata, ostale stranke pa po en mandat. Lista srpske Narodne Radikalne Stranke je dobila 154 glasov. Narodna Radikalna Stranka Srbov, Hrvatov in Slovencev je pa dala svojim članom prosto roko glede volitev. Klerikalci so dobili 366 glasov in en mandat. Kot znano so dobili pri prvih volitvah dne 20. marca 1920 komunisti blizu 8000 glasov, blok pa nekaj nad 7000. Skoraj ravnolotno kar so pridobili blokaši, so izgubili komunisti; jasno je torej, kaj blokaši predstavljajo. Razun tega se ne sme prezreti, da je v Zagrebu močno zasidrano naši državi sovražno tujstvo, zlasti Judje nemškega mišljenja. Volitve so torej le lokalnega pomena, tembolj, ker se dalmatinski, bosanski, istrijanski in otoški Hrvati ne identificirajo s politiko blokašev, o kateri ne marajo ničesar slišati. Ti gredo v Narodno Radikalno Stranko, ki ji pripada naloga urediti državo tako, da bo za vse prav.

Kongres Radikalne Stranke se je izrekel proti reviziji ustave, ker bi ista pahnila sedaj državo v nove težke krize. Kongres je bil mnenja, da naj se ustava najprej izpelje, zlasti glede samoupravnih teles in šele na podlagi preizkušnje ugotovi, če ustava odgovarja ali ne. Mnenju, da je po ustavi določena številka 800.000 za eno oblast bila neprevidnost, ni nihče oporekal, pač pa se pritrjevalo. Sicer bodo pa nove volitve o vsem skupaj ponovno odločevale.

„Slovenski Narod“ je otvoril anketo svojih naročnikov glede vprašanja ali naj tvori Slovenija eno oblast ali dve. Ogromna večina (75:2) se je izrekla za eno in nedeljeno Slovenijo.

O izgubah Nemčije v svetovni vojni pri našajo nemški časopisi soglašujoča poročila. Po teh je izgubila Nemčija na Francijo 16.404 km² z 2.501.000 prebivalci, na Belgijo 929 km² z 65.000 prebivalci, na Dansko 5317 km² z 331.000 prebivalci, na Litevsko 2447 km² z 141.000 prebivalci, na Čehoslovaško 343 km² z 146.000 prebivalci, na Poljsko 46.110 km² s

3.947.000 prebivalci, na republiko Gdansko 1026 km² s 331.000 prebivalci. Pred vojno je obsegala Nemčija 541.000 km² z 68 milijoni prebivalci, sedaj meri le še 467.401 km² ter šteje 59.360.000 prebivalcev. Potemtakem je izgubila 10,77 % prebivalstva ter 18,57 % površine. Na km² je prišlo popreje 125, sedaj 127 prebivalcev.

Za primerjanje teh števil naj služi, da je merila prejšnja Kranjska približno 10.000 km². Velikost in prebivalstvo ostalih evropskih držav smo navedli v štev. 2 „Radikala“ ter naj se v umevanje moči in razmer primerjajo še druge države z Nemčijo.

Ob zadnji mobilizaciji Čehoslovacije je približno 9000 dezertirjev nemške narodnosti ušlo čez mejo v Nemčijo. Nemčija jih je izročila Čehoslovaciji aretirane in pod žandarmerijsko eskorto.

Novo stanovanjsko naredbo je sprejel zakonodavni odbor skupštine. V veljavo naj bi stopila 1. maja 1922. Tudi ako stopi v življenje, se ji prorokuje naskorajšnjo smrt.

Naredba o občinskih sodiščih za pobijanje draginje je od 3. t. m. dalje definitivno ukinjena. S tem so seveda tudi sodbe izgubile vsako podlago. Obžalovati je bilo le, da je minister Slovenec, ki je poyrhu še advokat, podpisal tako skrupucalo, ki je napravilo toliko zmešnjave in škode.

Med Rusijo in Nemčijo je nastalo pristržno razmerje, ki dela Angležem in Francozom sive lase. Šepeta se, da so si Angleži po Nemčiji že zasigurali svoj delež na obnovi Rusije, ki znaša glede surovin, ki jih bo dobizala Nemčija od Rusije v plačilo za svoje industrijske dajatve, baje 40 odstotkov. Francozom se priznajo podvojni dolgovi v Rusiji, katerih hoče tudi Anglija nekaj prezentirati. Boljševiki vpelejo zopet kapitalistično in buržujsko gospodarstvo, ker so se prepričali, da — drugače ne gre.

Previdni ljudje iščeje vedno pri kupovanju najbolj zanesljiv in zmožni vrelec. Popolno zupanje zasluži svetovno znana eksportna tvrdka H. SUTTNER, LJUBLJANA št. 412, od ktere ure uživajo svetovni glas, ker vsaka Suttnerjeva ura, tudi najcenejša, ima zanesljivi dober stroj. Ta tvrdka ima veliko zalogo verižic, prstanov, raznih predmetov iz zlata in srebra in drugih koristnih potrebščin.

Antiseptično, čisteče, osvežujoče, oživljujoče in krepujoče deluje lekarnarja Fellerja prijetno dišeči „Elsafluid“, mnogo močnejši in boljši kakor francosko žganje za drgnjenje rok, nog, hrbta in celega telesa, kakor tudi kot kosmetikum za negovanje kože, las in ust, skozi 25 let priljubljen. 3 dvojnate steklenice ali 1 specialna steklenica z zamotom in poštnino za

48 K pošilja: Eugen V. Feller, Stubica donja, Elsatrg 304, Hrvaško.

Trgovina z valutami.

Curih: (28. decembra) Zagreb 195, Dunaj 0:19, Budimpesta 0:825, Milan 22:101, Paris 41:301, London 21:481, Berlin 2:801, Praga 7:25, New York 5:124.

Zagreb: Dolarji 258—262, lire 1160—1165, marke 146—148.

Lastnik Konzorcij „Radikal“. Izdajatelj Okrajni Odbor Radikalne Stranke v Kočevju. Odgovorni urednik Vilibald Schubitz. Tiskarna Jos. Pavliček, Kočevje.

Tisoče ljudi v vseh deželah sveta uporabljajo že 25 let prijetno dišeči

Feller-jev „Elsafluid“

kot KOSMETIKUM

za nego zob, zobnega mesa, glave, kot dodatek k vodi za umivanje, ker je radi svojega antiseptičnega in čistečega osvežujočega delovanja najboljše sredstvo. Ravno tako je priljubljen kot krepko blago delujoče in

vrlo prijetno sredstvo za drgnjenje

hrbta, rok, nog in celega telesa. Je mnogo močnejši in delujoči nego francosko žganje in najboljše sredstvo te vrste. Tisoče priznanja!

Z zamotom in poštnino za vsakega:

3 dvojnate ali 1 specialna steklenica 48 K

Za prodajalce:

12 dvojnatih ali 4 specialne steklenice . . . 168 K
24 „ „ 8 „ „ „ „ . . . 280 K
36 „ „ 12 „ „ „ „ . . . 394 K

poštine prosto na Vašo pošto. Kdor denar naprej pošlje, dobi še popust v naravi.

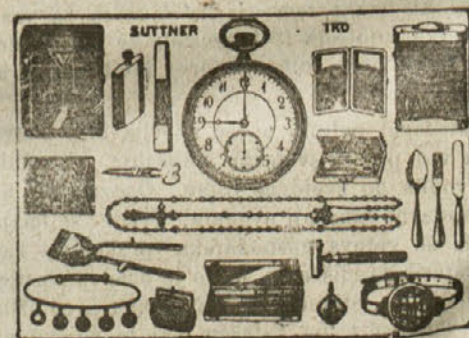
PRIMOT: Elsa obliž za kurja očesa 5 K in 7:50 K; Elsa mentolni klinčci 12 K; Elsa posipalni prašek 11 K; pravo Elsa ribje olje 85 K; Elsa voda za usta 36 K; Elsa kolonska voda 41 K; Elsa šumskimiris 41 K; Glicerin 6 K in 30 K; Liso, Lisoform 30 K; Kineški čaj 3 K; Elsa mrčesni prašek 15 K; strup za podgane in miši 8 K in 12 K.

EUGEN V. FELLER, lekarnar
Stubica donja, Elsatrg št. 304 Hrvatsko.

Našli bode za lastno uporabo in DARILA predmete v zlatu, srebru, nakite, ure, verižice, prstane, uhane, narokvice in krstne spominske obeske, ter od raznih potrebščin

kaj iščete

pri znani firmi SUTTNER po najnižjih dnevni cenah

nah v najlepšem modernem izdelku. Žlice, nože in vilice, škarje, žepne nože, doze za cigarete in duhan, strojeve za brijanje, nažigalice itd. vsebuje sijajni katalog s slikami od

Tvorniške tvrdke H. SUTTNER,
Ljubljana štev. 412.

Gostilna

Janeza Finca v Dolgivasi št. 20 se s 15. januarjem 1922 odda za eno leto v najem. Reflektanti naj oddajo svoje ponudbe na gosp. Antona Kajfeža v Kočevju.

Našla

se je žepna ura z zlato verižico. Vprašati je v pisarni odvetnika dr. Flego v Kočevju.

◉ J. KAJFEŽ ◉

Kočevje, Glavni trg 84

trgovina z mešanim blagom

in deželnimi pridelki

priporoča

vse deželne pridelke in specerijsko blago po najnižjih cenah.

Moka št. 0	21:60 K kg	riž Ia	40— K kg	rozine	120— K kg
" " 2	20— " "	" IIa	33— " "	fige	56— " "
koruza	13— " "	" IIIa	30— " "	slive	28— " "
koruzna moka	14— " "	" navaden	28— " "	sol, nemška	8:50 " "
koruzni zdrob	16— " "	milo Schicht	28— " "	ješprenj	18— " "
koruzni otrobi	6— " "	" Zlatorog	26— " "	sveče	46— " "
oves	10:50 " "	testenine	30— " "	rožiči, celi	24— " "
kava Ia	112— " "	sladkor v kock.	58— " "	" mleti	28— " "
" IIa	104— " "	" sipen	56— " "	mast	94— " "
" žgana	96— " "	kanditi	65— " "	slivovka	76— " l
	118— " "	Franck	32— " "	drožnik	88— " "